

Фізіологічний та психологічний вплив засобів масової інформації на процес розвитку підлітків

Терещенко Л.А., кандидат психол. наук, старший науковий співробітник лабораторії психології навчання Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України

У числі найважливіших причинних факторів, які впливають на фізичний, психічний, в тому числі інтелектуальний і емоційний розвиток дітей, виступає інтенсивний натиск інформаційних потоків, насамперед телебачення й інтернету.

І тут на перший план перед педагогами і психологами постає проблема пошуку шляхів, можливостей використання інтернету та телебачення, формування культури ставлення до них. Адже інтернет насправді являє собою новий культурний простір зі своєю особливою мовою, особливим змістом, який неможливо проконтролювати, зі своїми способами навчання, виховання, навіювання.

Адже всім зрозуміло, що сучасна дитина вже не може існувати без віртуальної площини екрану – телевізійного, відео, комп'ютерного, мобільного телефону й інтернету. Екран, проникаючи в дитячу свідомість за допомогою оптичних ефектів і образів, не просто конструює нові цінності і потреби, а й трансформує їх. І, часом, інформація, яку отримують школярі з телеекрану, не тільки не сприяє формуванню їх моральних особистісних якостей, а й просто руйнує вже наявні.

Сучасний підліток знаходиться у принципово новій ситуації – ситуації розірваних зв'язків, він знаходиться в соціальному просторі, де на його свідомість впливає хаотичний потік інформації (без структурно-змістовних логічних зв'язків) який йде з телевізора, інтернету, перебиваючи знання, які отримуються від батьків, вчителів. Діти починають орієнтуватися не на авторитет дорослих, а на інформацію, що надходить начебто «нізвідки». І ця інформація веде (провокує) підлітків до дій, відносин, зв'язків (часто негативних).

Тривогу психологів і педагогів викликає і екранна залежність дітей, яка приводить до потреби дитини в «екранній стимуляції» і яка блокує особистісну діяльність дитини.

Екранна залежність призводить до нездатності дитини концентруватися на якомусь занятті, відсутності інтересів, гіперактивності, підвищеної неувважності. Таким дітям необхідна постійна зовнішня стимуляція, яку вони звикли отримувати з екрану, їм важко сприймати інформацію, яку потрібно почути і прочитати: розуміючи окремі слова і короткі речення, вони не можуть зв'язати їх, і в результаті не розуміють тексту в цілому. Діти втрачають здатність і бажання чимось зайняти себе. Вони вважають за краще натиснути кнопку і чекати нових готових розваг.

Несприятливою тенденцією виступає обмежене спілкування дітей, особливо дітей підліткового віку, з однолітками, і внаслідок цього – стрімке зростання явищ самотності, відкидання, низький рівень комунікативної компетентності. Матеріали психолого-педагогічних досліджень показують, що

якщо на початку 90-х років багато підлітків мали почуття самотності, але при цьому їх тривожність стояла на 4-5 місцях по силі прояву, то починаючи з 2014 року тривожність у 12-15-річних дітей вийшла на 2 е місце, при цьому збільшилося почуття відкидання, непотрібності дорослому світу, спустошеності, розгубленості, зневіри в себе.

Все більше стає дітей з емоційними проблемами, які перебувають в стані афективної напруженості через постійне почуття незахищеності, відсутності опори в близькому оточенні і тому безпорадності. Такі діти вразливі, підвищено сензитивні до передбачуваної образи, загострено реагують на ставлення до них оточуючих.

Все це, а також і те, що такі діти запам'ятовують переважно негативні події, веде до накопичення негативного емоційного досвіду, який постійно збільшується за законом «замкнутого психологічного кола» і знаходить своє вираження у відносно стійкому переживанні тривожності. Причому, на всіх етапах онтогенезу виникнення і закріплення тривожності, як стійкого утворення, пов'язане з незадоволенням провідних вікових потреб.

Отже, засоби масової комунікації мають представляли собою не тільки систему неформальної освіти, просвіти дітей, а й формували певний спектр соціальних норм, які базуються на загальноприйнятих ціннісних орієнтаціях, відомих людству здавна. А наразі, одним із головних завдань школи є – навчити дитину не тільки сприймати інформацію, яка надходить зі ЗМІ, але і критично оцінювати й усвідомлювати наслідки її впливу.

Список використаних джерел

1. Ануфрієва О.В. Психологічні чинники впливу засобів масової інформації на ціннісні орієнтації студентської молоді /О. В. Ануфрієва. - Київ : Знання України, 2009. - 20 с. - Бібліогр.: с. 19.
2. Бондарчук О. Дитина та ЗМІ: ефекти і впливи / О. Бондарчук // Шкільний світ. - 2003. - № 21. - С. 1 - 3.
3. Журін А.А. Інформаційна безпека як педагогічна проблема /А.А. Журін // Педагогіка. - 2001. - № 4. - С.48-55.
4. Мартынова О.С. Критерии оценки Интернет-зависимости /О.С. Мартынова // Психотерапия и консультирование. – М., 2002. – №3. – С. 27 – 30.
5. Онкович Г.В. Засоби масової комунікації у термінологічному просторі медіа-освіти / Г. В. Онкович // Дивослово. - 2007. — № 5. — С 29-31.
6. Петрунько О.В. Діти і медіа: соціалізація в агресивному медіа середовищі /О.В. Петрунько / Монографія. – Полтава: ТОВ НВП «Укрпромторгсервіс», 2010. – 480 с.